

TILBAKEKALL AV VÅPENKORT

En redegjørelse omkring regelverket og saksbehandlingen av tilbakekall av våpenkort etter våpenloven § 10

JUR 3902

av

Lena Løvmo

Liten masteroppgave i rettsvitenskap

ved Universitetet i Tromsø

Det juridiske fakultet

Høsten 2012

INNHALDSFORTEGNELSE

1. Innledning	5
1.1 Litt om tema.....	5
1.2 Bakgrunnen for valg av tema.....	6
1.3 Hensynet bak reglene.....	7
1.4 Rettskildebilde og metode.....	7
1.5 Videre framstilling i oppgaven.....	8
2. Avgrensninger	8
2.1 Våpen beslaglagt med hjemmel i straffeloven/straffeprosessloven.....	8
2.2 Våpen innhentet med hjemmel i politiloven.....	9
2.3 Militære våpen og politiets våpen.....	9
2.4 Erverv.....	9
3. Begrepsavklaringer	10
3.1 Våpenkort.....	10
3.2 Våpen.....	10
3.2.1 Registreringspliktige våpen.....	11
3.2.2 Ikke registreringspliktige våpen.....	11
3.2.3 Hagler ervervet lovlig før 1. oktober 1990.....	11
3.2.4 Våpendeler.....	11
3.2.5 Våpenregisteret.....	12
DEL 1: VÅPEN OG TILBAKEKALL AV VÅPENKORT	13
4. Erverv av våpen	13
5. Tilbakekall av våpen	14
5.1 Generelt om tilbakekall.....	14
5.2 Hvordan en sak om tilbakekall oppstår.....	15

5.3 Manglende rutiner.....	16
6. Våpenloven § 10.....	17
6.1 Våpenloven § 10, første ledd.....	17
6.1.1 "skal".....	17
6.1.2 "våpenkort".....	17
6.1.3 "edruelig".....	18
6.1.4 "pålitelig".....	19
6.1.5 "særlige grunner".....	21
6.1.6 "uskikket".....	22
6.2 Våpenloven § 10, annet ledd.....	22
6.2.1 "kan".....	22
6.2.2 "behov eller annen rimelig grunn".....	22
6.3 Våpenloven § 10, tredje ledd.....	24
6.3.1 Tilbakekall av andre helsemessige årsaker.....	25
6.4 Våpenloven § 10, fjerde ledd.....	25
6.4.1 Tilbakekalte våpen skal innleveres til politiet.....	26
6.5 Våpenloven § 10, femte ledd.....	27
6.5.1 Krav om innlevering av våpen er betinget av utstedt forhåndsvarsel.....	27
6.6 Våpenloven § 10, sjette ledd.....	28
6.6.1 Registreringsfrie våpen som kan tilbakekalles.....	28
6.6.2 Ikke registreringspliktige hagler.....	28
6.7 Våpenloven § 10, sjuende ledd.....	29
6.7.1 Forbud mot erverv av registreringsfrie våpen.....	29
7. 0 Søknad om våpentillatelse i etterkant av tilbakekall.....	29
8.0 Tilbakekall av europeisk våpenpass	30

9. Helsepersonell, varsling og taushetsplikt.....	31
DEL 2: SAKSBEHANDLINGSREGLER.....	33
10.1 Generelt om politiet som forvaltningsorgan.....	33
10.2 Enkeltvedtak.....	33
10.3.1 Varsel.....	33
10.3.2 Unntak fra varslingsplikten.....	34
10.4 Vedtaket.....	35
10.5.1 Innsynsrett.....	36
10.5.2 Unntak fra innsynsretten.....	36
11. Klage og klagebehandling.....	38
11.1 Klage over vedtak om tilbakekall av våpenkort.....	38
11.2 Politidistriktets behandling av klagen.....	38
11.3 Politidirektoratet og klagebehandling.....	39
11.4 Sivilombudsmannen og klagebehandling.....	40
11.5 Domstolene og prøving av vedtak.....	41
12. Avslutning.....	41
13. Kilde og litteraturliste.....	43

1. INNLEDNING

1.1 Litt om tema

Sikkerhet og trygghet i samfunnet er et mål de aller fleste ønsker seg, og synes/mener å ha krav på. Politiet har en viktig del av ansvaret for å sørge for at folk skal kunne føle seg trygge. Det følger av politiloven¹ § 1 at politiet skal: *“...gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig.”*

En del av dette ligger i at folk skal kunne føle seg trygge på at våpen ikke skal komme i feile hender. En av politiets oppgaver er å finne fram til illegale våpen og innehaverne av disse. Et av våpenlovens formål er å føre kontroll med våpnene i samfunnet, og dermed skape økt trygghet.

For å kunne eie og inneha våpen må man ha våpentillatelse fra politiet, jfr. våpenloven² § 7, 1. ledd. Fra denne regelen finnes kun enkelte unntak. Slik skal politiet dermed føre kontroll på hvem som innehar skytevåpen, og at disse til enhver tid oppfyller de krav som er satt for å kunne inneha skytevåpen. Slik øker sikkerheten i samfunnet betydelig.³

For å få våpentillatelse må vedkommende oppfylle flere krav. Det følger av våpenloven⁴ § 7, 3. ledd at tillatelse bare kan gis til edruelige og pålitelige personer som har behov eller annen rimelig grunn for å inneha skytevåpen, og som ikke av særlige grunner kan ansees som uskikket til det. I tillegg stilles det krav til alder og oppbevaring.

Selv om personen oppfyller disse kravene når tillatelsen blir gitt, kan situasjonen endres senere. Noen våpeneiere kan bli straffet for alvorlige lovbrudd, eller helsen kan bli så svekket at den ikke er forenlig med det å inneha skytevåpen. Dersom eier ikke lengre oppfyller de vilkår som er satt for å kunne inneha skytevåpen gir våpenloven⁵ § 10 hjemmel for å tilbakekalle våpenkort.

¹ Lov 1995-08-04-53 Lov om politiet

² Lov 1961-06-09 nr 01: Lov om skytevåpen og ammunisjon m.v. (våpenloven).

³ Politirettboka s. 728.

⁴ Lov 1961-06-09 nr 01: Lov om skytevåpen og ammunisjon m.v. (våpenloven).

⁵ Lov 1961-06-09 nr 01: Lov om skytevåpen og ammunisjon m.v. (våpenloven)

I Politidirektoratets rundskriv⁶ finner vi følgende: *”Samfunnet og omgivelsene for øvrig har krav på den trygghet som ligger i at den som har skytevåpen i enhver sammenheng utviser en adferd som ikke gir grunn til tvil om hvorvidt vedkommende fyller de personlige forutsetninger for å kunne inneha skytevåpen.”*. Dette går rett i kjernen på våpenlovgivningen, og disse hensyn ligger også i grunn for reglene om tilbakekall av våpenkort.

1.2 Bakgrunnen for valg av tema

Våpenlovgivningen og oppfølgingen av denne blir relativt hyppig gjenstand for debatt i samfunnet generelt og i media. Nyhetsbildet preges ukentlig av overskrifter om vold, trusler, drap, ran osv. Debatten synes naturligvis også å blusse opp i forbindelse med at alvorlige kriminalsaker oppstår.

22. juli 2011 skjedde et av de alvorligste angrep i Norge i historien. Gjerningsmannen som bombet regjeringskvartalet dro videre til Utøya og drepte og såret mange barn, ungdommer og voksne. Våpnene han brukte var ervervet på lovlig vis, altså med politiets tillatelse. Selvsagt ble det etter dette reist spørsmål om hvordan gjerningsmannen kunne få tillatelse til å erverve våpen, og om politiet hadde opplysninger som kunne stoppet han.

I etterkant av 22.juli ble det satt ned en kommisjon som skulle utrede hva som egentlig skjedde 22. juli, og hvordan det kunne skje. I denne kommisjonens rapport⁷ ble det rettet en del kritikk som tyder på for dårlig kontroll med de som innehar skytevåpen.⁸

Videre er våpenloven under revisjon. Det har det vært satt et utvalg som fikk i mandat å revidere våpenloven. Resultatet av dette var NOU 2011:19, hvor det også har vært foreslått en del store og mindre endringer i våpenloven. Temaet er således svært aktuelt.

I tillegg ønsker jeg gjennom oppgaven å vise de mulighetene forvaltningshjemlene i politiet gir til å forebygge alvorlige hendelser. Til tross for den viktige oppgaven det er å ha kontroll på at våpen ikke er i hende på uskikkede er det tilegnet en forholdsvis liten del om tilbakekall av våpenkort i litteraturen.

⁶ Rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.3

⁷ NOU 2012:14 Rapport fra 22.juli kommisjonen

⁸ NOU 2012:14 s. 397

1.3 Hensynet bak reglene

Samfunnshensyn, og samfunnets behov for trygghet og sikkerhet er i all hovedsak de hensyn som ligger til grunn for reglene om tilbakekall av våpenkort.

Norge er en nasjon med høy våpentetthet, og av 22-juli kommisjonens rapport fremkommer det at det i Norge er om lag 31 våpen pr. 100 innbyggere.⁹ Behovet for sikker og effektiv kontroll med våpnene og deres innehavere vil derfor være ekstra nødvendig. Stort skadepotensiale med våpen tilsier også kontroll med våpnene. Dette for å kunne forebygge og avverge alvorlige hendelser og personers frykt for uskikkete personer med våpen. Det er også klart at skytevåpen blir hyppig brukt som en del av alvorlig kriminalitet og i terrorhandlinger.¹⁰

For mange vil tilgangen til våpen være viktig i forbindelse med deres livskvalitet fordi det er viktig for personen å for eksempel kunne gå på jakt. Samfunnshensyn må derfor vurderes mot enkeltpersoners ønske og behov for å inneha våpen.

1.4 Rettskildebilde og metode

Saksområdet er lovregulert, og loven blir derfor den viktigste rettskilden. Ordlyden alene gir imidlertid ikke tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere hva som er gjeldende rett. Det blir derfor som på så mange andre områder nødvendig å supplere med øvrige rettskilder.

Det finnes både forskrifter og rundskriv som kan være til hjelp for å finne ytterligere svar på hva som er gjeldende rett. I tillegg til den forskrift og det rundskriv som er direkte knyttet til våpenloven, er det også andre aktuelle regelverk som vil bli omtalt underveis i oppgaven.

Domstolspraksis vedrørende forvaltningsmessig tilbakekall av våpenkort er så godt som ikke-eksisterende.¹¹ Dette gjør saksområdet litt spesielt. Den praksis som foreligger vil i all hovedsak være Politidirektoratets praksis.

Utover det regelverk som foreligger er det lite informasjon å hente i litteraturen. Der temaet er omhandlet i det hele, er det tilegnet relativt lite plass.

⁹ NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli kommisjonen s. 397.

¹⁰ NOU 2012:14 pkt. 17.2 s. 396

¹¹ Se oppgavens pkt. 11.4

Spørsmålet om når man kan tilbakekalle våpenkort er for en stor del skjønnspreget. Det vil alltid være en vurdering i hvert enkelt tilfelle hvorvidt våpeneieren fortsatt skal kunne være innehaver av våpen, eller om de skal fratras ham. Noen fasit vil derfor ikke denne oppgaven gi, men målet er imidlertid å gi en pekepinn på hvor grensen går etter å ha vurdert rettskildene.

1.5 Videre framstilling i oppgaven

Det vil først i oppgaven måtte gjøres enkelte avgrensninger. Videre vil det fremover i oppgaven bli brukt en del begrep som er sentrale i våpenlovgivningen. Det vil derfor måtte gjøres noen begrepsavklaringer på disse ordene.

Videre i oppgaven har jeg sett det hensiktsmessig å dele oppgaven inn i to deler.

Del en vil omhandle spørsmål tilknyttet våpen. Først vil det bli nødvendig å tilegnet en liten del til erverv av våpen, før vi går videre til tilbakekall av våpenkort. Helsepersonell er en viktig samarbeidspartner for politiet, og i forbindelse med tilbakekall av våpenkort knyttes det en del interessante problemstillinger til helsepersonellets rolle. Det er derfor tilegnet et eget kapittel til helsepersonell.

Del to er tilegnet saksbehandlingsreglene som knytter seg til tilbakekall av våpenkort. Jeg har her konsentrert meg om reglene vedrørende varsel, innsyn, vedtak og klage.

Dagens regelverk er etter mitt syn til dels stort og kronglete å finne fram i. Jeg håper imidlertid jeg har lyktes i å fremstille temaet på en ryddig og hensiktsmessig måte.

2. AVGRENSNINGER

2.1 Våpen beslaglagt med hjemmel i straffeloven/straffeprosessloven

Straffeloven og straffeprosessloven har regler om inndragning av våpen. Våpen brukt til straffbare handlinger kan beslaglegges og inndras etter straffeprosessloven og straffeloven.¹²

Vilkårene for å kunne inndra våpen etter straffeloven/straffeprosessloven er ulike vilkårene for å kunne inndra våpen etter våpenloven. Det kan likevel tenkes at en straffesak og

¹² Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt 3.8.6 s. 45

forvaltningssak skjer parallelt. Det kan for eksempel tenkes at en person innehar flere ulike våpen, men kun noen av disse kan inndras i etter straffeloven/straffeprosesslovens regler. Da skal det vurderes hvorvidt de øvrige våpen skal inndras forvaltningsmessig. Det er også viktig å påpeke at et uregistrert registreringspliktig skytevåpen ikke kan inndras i forbindelse med en forvaltningssak. Dersom våpenet er funksjonsdyktig må det eventuelt inndras i straffesak.

2.2 Våpen innhentet med hjemmel i politiloven

Politiet kan som del i det å bevare den offentlige ro og orden i enkelte situasjoner frata våpen fra personer til forvaring. Dette for å "*..ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet.*".¹³

Denne regelen vil benyttes fra tid til annen, men vil imidlertid ofte bli etterfulgt av straffesak eller forvaltningssak.

2.3 Militære våpen og politiets våpen.

Det følger av våpenloven § 4 at: "*Denne lov gjelder ikke for skytevåpen, våpendeler eller ammunisjon, som er bestemt for eller tilhører forsvaret eller politiet.*". Militærets og politiets våpen faller ikke under våpenlovens regler og vil således falle utenfor oppgaven.

Militæret og politiet har imidlertid et selvstendig ansvar for å sørge for at våpen tilhørende dem ikke kommer i hende på uskikket. Derfor gjør både politiet og det militære en skikkethetsvurdering av sine ansatte, men dette vil som sagt falle utenfor våpenlovgivningen og denne oppgaven.

2.4 Erverv

Når personen skal erverve våpen må vilkårene som for å kunne erverve våpen være til stede. Denne oppgaven vil dreie seg om de som allerede har ervervet våpnene, men der vilkårene for å kunne eie våpen ikke lengre foreligger.

¹³ Politiloven § 7, første ledd pkt. 2

Det er imidlertid viktig poeng at de vilkårene som må være oppfylt før en person får erverve våpen også må være oppfylt hele eierperioden. På bakgrunn av dette vil nærheten mellom reglene om erverv og tilbakekall gjør det derfor nødvendig å også komme innom reglene for erverv i oppgaven, selv om det i all hovedsak vil bli avgrenset mot dette.

3. BEGREPSAVKLARINGER

3.1 Våpenkort

Det følger av våpenloven §8 at alle som skal eie skytevåpen skal ha politiets tillatelse, altså våpenkort.

I våpenforskriften¹⁴ § 94 følger bestemmelser om våpenkort. Av første ledd følger at: ”våpenkort til fysiske personer (individuelt våpenkort) utstedes på fastsatt formular som påføres nummer og dato, og underskrives av politimesteren eller den han bemyndiger.”.

Når en person har blitt gitt tillatelse til å erverve skytevåpen, skal påtegning gjøres av selger på tillatelsen. Denne dokumentasjonen gis så til politiet som da utsteder våpenkort.¹⁵ Det er satt en frist på ett år fra tillatelse gis til våpenet skal være ervervet.¹⁶

Våpenkortet er eierens dokumentasjon på hans rett til å kunne inneha våpenet. Dersom vedkommende ikke har fått utstedt våpenkort oppbevares våpenet ulovlig.

3.2 Våpen

Våpenloven § 1 definerer hva som menes med skytevåpen i loven her.

- a. *våpen som med ladning av krutt eller annet drivmiddel, eller ved en mekanisk innretning kan skyte kuler, hagl eller andre prosjektiler.*
- b. *våpen eller apparater for utskyting eller utsending av sprengladninger, gass, signallys, raketter e.l. (herunder flammekastere).*
- c. *våpenimitasjoner o.l. som forholdsvis lett kan gjøres om slik at skarp ammunisjon kan avfyres.*

Der som et våpen er gjort varig ubrukbart regnes det ikke som skytevåpen. Det samme gjelder dersom våpenet på grunn av alder eller konstruksjon ikke kan brukes som skytevåpen

¹⁴ FOR 2009-06-25 nr. 904. Forskrift om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon mv.

¹⁵ Våpenforskriften § 30

¹⁶ Våpenforskriften § 27

*og heller ikke forholdsvis lett kan utbedres eller gjøres om slik at det kan brukes til å skyte med.*¹⁷

3.2.1 Registreringspliktige våpen

Våpen som nevnt ovenfor i pkt. 3.2 pkt a, b og c er registreringspliktige

3.2.2 Ikke-registreringspliktige våpen

Våpenforskriften 1 har definert hva som ikke anses som skytevåpen, og derfor ikke er registreringspliktige. Dette gjelder i all hovedsak eldre skytevåpen produsert fra 1890 og bakover i tid, eller der Politidirektoratet har funnet våpenet uegnet til å kunne avfyre ammunisjon som enkelt kan fremskaffes. I tillegg vil dette gjelde våpen som er gjort varig ubrukbare.

3.2.3 Hagler ervervet lovlig før 1. oktober 1990

Glattborede haglegeværer var tidligere unntatt for registreringsplikt. 1. oktober 1990 ble det imidlertid innført registreringsplikt også for disse. Registreringsplikten ble ikke gitt tilbakevirkende kraft. Resultatet av dette er at for alle de som hadde lovlig ervervet disse haglene før registreringsplikten inntrådte fortsatt ikke har fått plikt til å registrere sine hagler. Noen har imidlertid registrert sine hagler, men dette har blitt gjort etter eget ønske.

På bakgrunn av dette vil det altså være et ikke ubetydelig antall hagler i norske hjem som er uregistrerte, og således utenfor politiets kontroll. Det er blitt varslet en kommende registreringsplikt på disse våpnene. Det er imidlertid ikke satt noen dato for når registreringsplikten inntreffer. Det er imidlertid rimelig å anta at dette vil skje senest samtidig som den nye våpenloven trer i kraft.

3.2.4 Våpendeler

Våpenloven § 2 har definert våpendeler som: ".lås-kasser og piper. Innstikningspiper anses dog bare som deler for så vidt de kan brukes i skytevåpen som nevnt i § 5."

¹⁷ Våpenloven § 1, 2. ledd.

3.3 Våpenregisteret

Våpenregisteret er et register over Norges registrerte våpen i Norge. Militære og politiets våpen er unntatt¹⁸. Det følger av våpenforskriften § 98 at: *”Politiet fører et sentralt våpenregister i henhold til retningslinjer gitt av Politidirektoratet.”*

I våpenregisteret føres blant annet informasjon om våpeneieren, som navn og adresse, det vil også registreres informasjon om hvorvidt vedkommende er tilknyttet våpenklubb eller jegerregisteret. I tillegg skal alle personens våpen være registrert her.

¹⁸ Se pkt. 2.3

DEL 1: VÅPEN OG TILBAKEKALL AV VÅPENKORT

4. Erverv av våpen

Det følger av § 7, 3. ledd at våpentillatelse bare kan gis: *”..edruelige og pålitelige personer som har behov eller annen rimelig grunn for å ha skytevåpen, og som ikke av særlige grunner kan ansees som uskikket til det.”*. Det vil således gjøres en skikkethetsvurdering i forbindelse med behandlingen av søknad om tillatelse. Mere om skikkethet følger nedenfor.¹⁹

I tillegg til at personen må være skikket, skal han/hun også ha ”behov”, eller ”annen rimelig grunn” for å kunne inneha skytevåpen. Det er ikke tilstrekkelig at personen opplyser å ha et behov for skytevåpen. Våpenforskriften kapittel 3 har definert hvilke ulike former for behov som kan godtas av politiet i forbindelse med våpensøknad. Det er søkeren selv som må dokumentere at han/hun har et reelt behov for å inneha skytevåpen, dette kan for eksempel være å fremlegge dokumentasjon på at vedkommende er aktiv skytter i skytterlag.

I følge våpenforskriften kan følgende behov godkjennes som grunnlag for erverv av våpen:

- 1) Jakt²⁰
- 2) Øvelses- og konkurranseskyting²¹
- 3) Erverv av skytevåpen for polititjenestemenn og befal²²
- 4) Våpen som skal benyttes av andre²³
- 5) Erverv av våpen og ammunisjon til samling²⁴
- 6) Erverv av våpen til slakting²⁵
- 7) Erverv av våpen til skadedyrsutrydding og jakt på sel²⁶
- 8) Erverv av våpen til beskyttelse²⁷
- 9) Erverv av våpen på grunnlag av arv og affeksjonsverdi²⁸

¹⁹ Se oppgavens pkt. 6

²⁰ våpenforskriften § 12.

²¹ våpenforskriften § 13

²² våpenforskriften § 14

²³ våpenforskriften § 15

²⁴ våpenforskriften § 16

²⁵ våpenforskriften § 17

²⁶ våpenforskriften § 18

²⁷ våpenforskriften § 19

²⁸ våpenforskriften § 20

10) Erverv av skytevåpen til museumsformål²⁹

Dersom personen oppfyller de krav som er satt, deriblant til skikkethet og behov, vil han/hun få sin søknad om tillatelse til å erverve skytevåpen innvilget.

5. TILBAKEKALL AV VÅPEN

5.1 Generelt om tilbakekall

Våpenloven § 7 setter visse krav som må være oppfylt før våpentillatelse kan gis.³⁰ Disse vilkårene må være oppfylt i hele eierperioden, jf. våpenloven § 8.

Dersom vilkårene som lå til grunn for å kunne erverve våpen ikke lengre er oppfylt skal/bør det vurderes om våpenkortet skal tilbakekalles etter våpenloven § 10. Sammenhengen mellom § 7, § 8 og § 10 er således helt sentral.

Betingelsene for å kunne tilbakekalle våpenkort var tidligere strengere enn betingelsene for kunne avslå søknad om våpentillatelse. Loven ble i 1978 endret slik at grensen for tilbakekall ble lik grensen for avslag. Av forarbeidene fremgår det likevel at det bør kreves mere for å kunne tilbakekalle våpenkort, enn for å avslå søknad. Det viktigste er vurderingen om hvorvidt man kan anse vedkommende som skikket til å inneha våpen.³¹ Hvor man kan trekke en grense for hvor forskjellen ligger er vanskelig å si. Dersom en person som allerede er innehaver av våpen, får avslag på ny søknad om våpentillatelse grunnet skikkethet, hvordan kan personen da fortsatt vurderes som skikket til å være innehaver de våpen som er ervervet tidligere. Det vil etter mitt syn være vanskelig å avslå søknad grunnet skikkethet, mens personen får beholde sine tidligere ervervede våpen. Der bakgrunnen for tilbakekall er manglende behov, kan det derimot lettere kunne tenkes at man kan stille strengere krav til behov for å få erverve våpen, enn for å tilbakekalle de han allerede har.

Politidirektoratet har i sitt rundskriv påpekt viktigheten av rask reaksjon: "*Direktoratet har merket seg at politiet ikke har tilbakekalt våpenkortet til personer som har begått alvorlige straffbare handlinger før det har foreligget en rettskraftig dom i saken. Dette har ofte medført at vedkommende har vært i besittelse av sine skytevåpen i opptil flere år etter at det*

²⁹ våpenforskriften § 21

³⁰ Se oppgavens pkt. 4

³¹ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8

*straffbare forhold fant sted og fram til politiet startet prosessen med å tilbakekalle vedkommendes våpenkort .Direktoratet har i noen tilfelle sett seg tvunget til å oppheve slike vedtak.".*³²

Poenget med Politidirektoratets bemerkninger er åpenbare; dersom en person ikke ansees som skikket til å inneha skytevåpen skal politiet vurdere å tilbakekalle våpnene omgående. Man skal ikke la potensielt farlige personer inneha skytevåpen. Det bør derfor ikke gå lang tid før våpnene vurderes tilbakekalt etter at politiet har fått kjennskap til den grunn som kan gi tilbakekall.

Dersom det går lang tid kan man også kanskje si at personen likevel ikke er en risiko, da han/hun har hatt våpnene i flere år etter at det straffbare forhold fant sted, og har fortsatt ikke brukt våpnene til straffbare handlinger. Det er ikke et krav om at saken er rettskraftig avgjort før våpenkort kan tilbakekalles. Det er nok at det er tilstrekkelig tvil om hvorvidt personen er skikket til å inneha skytevåpen.³³

Det er politiets forvaltningsavdeling som har ansvaret for tilbakekall av våpenkort. Det er imidlertid slik at forvaltningsavdelingen er avhengig at de øvrige ansatte i politiet bringer beskjeden hit der de har informasjon om personer som har våpen, men som ikke bør ha det. Politiet må derfor ha gode rutiner som sikrer at rette vedkommende får den nødvendige informasjonen om personer som har begått handlinger som er uforenlig med at de eier våpen.³⁴ Dersom politiet har gode interne rutiner vil det således ikke være grunn til at det skal ta lang tid før våpenkort blir tilbakekalt.

5.2 Hvordan en sak om tilbakekall av våpenkort oppstår

Forvaltningsavdelingen hos politiet er rette vedkommende til å starte sak om tilbakekall av våpenkort. For at slik sak skal oppstå er det betinget av at denne avdelingen får kjennskap til personer som har ikke bør være i besittelse av våpenkort.

Saker om tilbakekall startes ofte i forbindelse med at straffesak er opprettet, og at politiet slik har fått kjennskap til at personen har våpen. Ikke sjelden blir våpnene inndratt i forbindelse med straffesak, men der vilkårene ikke er tilstede for å fortsatt holde våpnene

³² Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.1

³³ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt.3.8.1

³⁴ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.1

inndratt etter straffelovens regler vil det derfor bli et spørsmål om hvorvidt våpnene bør overføres til forvaltningsmessig behandling og tilbakekalles i tråd med våpenloven § 10.

Videre kan saken oppstå gjennom en daglig gjennomgang av politiets logg. Det vil slik fanges opp relativt tidlig dersom person kommer i politiets søkelys og vedkommende har våpen.

Øvrige måter politiet kan bli oppmerksom på at tilbakekall bør vurderes kan være etterbekymringsmeldinger fra pårørende eller andre i personens omgivelser. I tillegg kan det fra tid til annen skje at politiet får meldinger fra helsepersonell om personer som ikke kan anses som skikket.

Noen ganger kan sak om tilbakekall starte i forbindelse med at personen søker om ny våpentillatelse, og man slik oppdager forhold som tilsier at personen ikke bør ha skytevåpen. I forbindelse med at personen får avslag på sin våpensøknad vil da politiet ikke sjelden også starte sak om tilbakekall for personens øvrige våpen.

5.3 Manglende rutiner

Det er i dag ikke satt noen retningslinjer fra sentralt hold om hvilke systemer som skal sjekkes, om det skal rutinemessig gjøres samkjøring av strafferegisteret mot våpenregisteret og så videre. På bakgrunn av dette har praksis har vært ulik fra politidistrikt til politidistrikt om hvilke rutiner for tilbakekall av våpenkort som skal følges. For dårlig kunnskap om regelverket og manglende rutiner kan være en stor del av årsaken til at få våpenkort blir tilbakekalt i Norge.

Det kan nevnes at det i enkelte politidistrikter har vært rutine å tilbakekalle våpenkort der det utstedes voldsalarm og besøksforbud, mens i andre ikke. Manglende rutiner har også blitt kritisert i 22-juli kommisjonens rapport ³⁵. Det vises også til våpenlovsutvalgets *uttalelse om at "...det er i dag ingen enhetlig praktisering i politiet av reglene om tilbakekall. For eksempel er det for utvalget opplyst at noen politidistrikt har rutiner for automatisk vurdering av tilbakekall av våpenkort ved utstedelse av besøksforbud og/eller innvilgelse av voldsalarm, mens andre ikke har det. Det synes heller ikke som at det finnes en enhetlig praksis for hvilke registre det søkes i."*

³⁵ NOU 2012:14 pkt. 20.2 s. 116

Denne kritikken er nok en av grunnene til at det nå er bestemt at rutinene skal forbedres. Troms politidistrikt har nå i høst fått i oppgave fra Politidirektoratet å utarbeide forslag til bedring av rutiner vedrørende blant annet tilbakekall av våpenkort. Til dette arbeidet ligger blant annet å lage en felles mal for hvilke systemer som skal sjekkes, rutiner for forbedring av kommunikasjonen innad i politiet og utarbeidelse av maler i forbindelse med tilbakekall. Tanken bak prosjektet er at resultatet av det vil samkjøre landets politidistrikter slik at regelverket praktiseres likt over hele landet. I tillegg vil det også gi en mal for når det bør "ringe en bjelle" om at man bør vurdere tilbakekall.

6. VÅPENLOVEN § 10

Hjemmelen for å kunne tilbakekalle våpenkort er våpenloven § 10. Ordlyden gir ikke svar alene på hva som skal til for at en persons våpenkort skal vurderes tilbakekalt. Nedenfor følger derfor en redegjørelse omkring regelverket for tilbakekall etter våpenloven § 10.

6.1 Våpenloven §10 første ledd

Politimesteren skal³⁶ tilbakekalle våpenkort³⁷ hvis innehaveren ikke er edruelig³⁸ og pålitelig³⁹ eller dersom han av særlige grunner⁴⁰ kan anses som uskikket⁴¹ til å ha skytevåpen.

6.1.1 "Skal"

I følge ordlyden er det ikke opp til politiet å velge hvorvidt tilbakekall skal gjøres, så lenge de personlige kravene ikke lengre er oppfylt. Det er altså en tvingende regel slik at der de personlige vilkårene ikke lengre er oppfylt skal politiet tilbakekalle personens våpenkort.

6.1.2 "Våpenkort"⁴²

At det er våpenkort som skal tilbakekalles viser at våpenet som hovedregel må være registrert i våpenregisteret for å kunne tilbakekalle med hjemmel i våpenloven § 10.

³⁶ Se oppgavens pkt. 6.1.1

³⁷ Se oppgavens pkt. 6.1.2

³⁸ Se oppgavens pkt. 6.1.3

³⁹ Se oppgavens pkt. 6.1.4

⁴⁰ Se oppgavens pkt. 6.1.5

⁴¹ Se oppgavens pkt. 6.1.6

⁴² Se oppgavens pkt. 4.1

I praksis kan dette medføre flere praktiske problemer. Man kan tenke seg at politiet får opplysninger som tilsier at en person ikke er skikket til å inneha skytevåpen. Ved søk i våpenregisteret finner man personen registrert, men ikke som innehaver av våpen. Grunnen til dette kan eksempelvis være at han har solgt sine våpen, og skal kjøpe andre våpen. Våpenkortet kan være planlagt å være "tomt" for kun en kort periode. Dette vet ikke politiet nødvendigvis noe om. Der opplysningene om at personen er uskikket ikke følger av opplysninger i politiets systemer, men eksempelvis melding fra lege, vil man vanskelig klare å fange opp at personen er uskikket senere, uten at man registrerer det i våpensystemet. Spørsmålet blir da om man kan tilbakekalle "tomme kort". Ordlyden tilsier at det er tillatelsen til å inneha det enkelte våpen som er dokumentert i våpenkortet. Man vil derfor ikke kunne tilbakekalle "tomme" våpenkort. Da formålet med reglene om tilbakekall nettopp er å fange opp uskikkede personer tyder dette på en svakhet med regelverket i dag.

Det vises også til våpenlovutvalgets vurdering⁴³: "*..Videre foreslås det inntatt bestemmelse om at politiet kan nedlegge slikt forbud også for personer som ikke har våpenkort fra tidligere. Vedkommende kan foreksempel ha blitt funnet klart uskikket allerede i forbindelse med søknad om erverv av skytevåpen..*". Selv om det her er vurdert d som ikke har hatt våpenkort fra før, må man anta at også eksemplet som nevnt ovenfor vil falle inn under dette.

Videre kan man spørre seg om man da kan tilbakekalle ikke-registreringspliktige hagler.⁴⁴ Disse vil ofte ikke være registrert i våpenregisteret, men politiet kan likevel ha fått kjennskap til disse våpnene i for eksempel straffesak. Ordlyden tyder i utgangspunktet på at man ikke kan tilbakekalle disse. Spørsmålet blir behandlet nærmere nedenfor.⁴⁵

6.1.3 "Edruelig"

For at en person skal anses som edruelig må han/hun ikke ha et forbruk av rusmidler som er uforenlig med det å inneha skytevåpen. Rusmidlene kan være alkohol, narkotiske stoffer eller enkelte medisiner.

Hvorvidt en person kan anses som edruelig kan ofte være vanskelig for politiet å vurdere. Såfremt personen ikke har vært i kontakt med politiet selv, er politiet som i så mange andre

⁴³ NOU 2011:19 s. 118

⁴⁴ Se oppgavens pkt. 3.2.3

⁴⁵ Se oppgavens pkt. 6.7.2

tilfeller avhengige av publikums meldinger for å kunne vite om en person har et forhold til rusmidler som er uforenlig med det å inneha skytevåpen. For bruk av narkotika vil dette derfor også bli et spørsmål om vandel, og derfor ikke nødvendigvis kun edruelighet som ligger i grunn for tilbakekall.

Derimot hvis et stort alkoholmisbruk er bakgrunnen for tilbakekall vil man oftest ikke ha en straffesak i bunn. For at politiet skal få kjennskap til sakene er det ofte betinget av at pårørende, naboer, helsemyndigheter osv. gir melding til politiet. Man kan tenke seg tilfeller der en person har et høyt alkoholforbruk at politiet kan vite om saken, uten at det i tillegg opprettes straffesak. Personen kan foreksempel ha blitt innsatt i drukkenskarresten eller flere ganger, og politiet bør da begynne å sjekke ut hvorvidt alkoholbruken er i strid med det å inneha skytevåpen.

Det skal mere til for at alkoholforbruk alene er grunn til tilbakekall i forhold til narkobruk. Politidirektoratet har i sitt rundskriv uttalt at alkoholmisbruket må være av et visst omfang slik at vedkommende har mistet kontrollen over sitt forhold til alkohol. Videre følger det at dersom personen har et ukontrollert og betydelig misbruk normalt ikke kan betraktes som pålitelig i forhold til det å inneha og bruke skytevåpen, og at det samme må gjelde ved andre former for misbruk av stimuli.⁴⁶

Dersom personen har alkoholproblemer må lengre tids edruelighet dokumenteres.⁴⁷ Det er personen selv som må fremskaffe slik dokumentasjon. Man kan spørre seg om hvordan en person kan godtgjøre at han er blitt edruelig. Man bør derfor få en legeerklæring, der legen er orientert om bakgrunnen for at slik legeerklæring ønskes. Politiet kan som oftest ikke få opplysningene direkte fra legen uten personens samtykke, pga hans taushetsplikt. Personen må derfor selv kontakte sin lege og fremskaffe legeerklæring.

6.1.4 "Pålitelig"

Det stilles strenge krav til skikkethet, pålitelighet og edruelighet for personer som skal inneha skytevåpen. Av disse tre alternativene dekker "pålitelig" alle former for skikkethet.⁴⁸ Personer som ikke kan regnes som edruelige eller skikkete vil derfor anses som ikke å være pålitelige.

⁴⁷ Rundskriv 2009/009 pkt 3.4.3

⁴⁸ Politidirektoratets rundskriv pkt. 3.4 s. 17

I vurderingen om hvorvidt personen er å anses som pålitelig, siktes det først og fremst til vandel. Det vil derfor være en vurdering av hva som er registrert i politiets registre om vedkommende som er grunnlag for vurdering.

Ved vurderingen om hvorvidt søkeren kan anses pålitelig, må det vurderes hvorvidt man kan stole på at han vil behandle skytevåpen og ammunisjon med forsiktighet, og overholde lovens bestemmelser forøvrig⁴⁹. Samtlige straffbare forhold vil være del av vurderingen. Det er ikke krav om at det straffbare forhold omhandler omgang med våpen, brudd på våpenloven eller lignende. Personens vilje og evne til etterfølge våpenlovens regler og andre lover er således helt sentralt.⁵⁰ Hvilken type lovovertrjedelse vedkommende har begått og alvorlighetsgraden av forholdet vil være gjenstand for vurderingen om tilfellet skal vektlegges. Tilbakekall bør alltid vurderes der personen blir ilagt ubetinget fengselsstraff, evt. samfunnsstraff.⁵¹

Vold og trusler om vold vil alltid vektlegges. Dersom vold eller trusler om vold skjer i nære relasjoner skal våpenkort alltid vurderes tilbakekalt og politiet skal være særlig oppmerksomme der de er kjent med at det foreligger samlivsbrudd da det er dokumentert at risikoen for vold øker i slike situasjoner.⁵²

Man kan også tenke seg at personen har gjort flere mindre alvorlige straffbare forhold. Da kan tilbakekall være aktuelt, selv om hvert enkelt forhold isolert sett ikke er tilstrekkelig for tilbakekall. Brudd på våpenlovens sentrale bestemmelser vil også alltid være sentralt når man vurderer tilbakekall. Uforsiktig omgang eller uforsvarlig oppbevaring av våpen er eksempler på forhold som bør føre til tilbakekall såfremt forholdet ikke er bagatellmessig.⁵³

Videre bør besittelse av illegale våpen også vurderes strengt.⁵⁴ Det er viktig å bemerke at det aktuelle uregistrerte våpenet ikke kan inndras forvaltningsmessig, men vil bli inndratt i straffesaken.⁵⁵ Forholdet vil likevel være av betydning for vurderingen om personens eventuelle øvrige våpen skal tilbakekalles.

⁴⁹ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt 3.4.1

⁵⁰ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.3

⁵¹ Politidirektoratets rundskriv/009 pkt.3.8.3

⁵² Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.3

⁵³ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.3

⁵⁴ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.3

⁵⁵ Se oppgavens pkt. 2.1

Det er ikke noen vilkår om at personen faktisk har blitt straffet for at tilbakekall kan gjøres. Det er tilstrekkelig at politiet finner forholdet bevist/overveiende sannsynlig. Dersom personen blir frikjent for forholdet skal det som utgangspunkt ikke vektlegges, såfremt det ikke fremkommer opplysninger som likevel tilsier at personen er upålitelig. Dette kan også gjelde for henlagte saker. Tilbakekall kan også være aktuelt i tilfeller personen aldri har blitt straffet, men at han likevel har en slik livsførsel at han ofte kommer i politiets søkelys.⁵⁶

6.1.5 "Særlige grunner"

Tillatelse til å inneha skytevåpen skal ikke gis til person som av "særlige grunner" ikke kan anses som skikket til å inneha skytevåpen. Begrepet "særlige grunner" dekker blant annet helsemessige årsaker som psykiske lidelser eller annen mental lidelse som må kunne anses som uforenlig med det å eie våpen.⁵⁷

Dersom psykiske lidelser gir grunnlag for tvil om hvorvidt vedkommende er skikket til å inneha skytevåpen skal våpen tilbakekalles. Det stilles krav om at det skal gå minst ett år etter at person som har hatt psykiske lidelser, blir helt friskmeldt og uavhengig av medisiner, før vedkommende igjen oppfyller kravet til å kunne inneha våpen.⁵⁸

Karantenetiden er satt til ett år for at politiet skal kunne se an personen over noe tid, slik at man med sikkerhet kan anslå at vedkommende er frisk. Dersom vedkommende har vært tyngre syk settes karantenetiden lengre enn ett år.

Politiet kan og bør kreve at vedkommende innhenter legeerklæring fra psykiater eller psykolog dersom de er i tvil om hvorvidt personen oppfyller våpenlovens strenge krav for å kunne eie våpen.

I praksis kan det forekomme at personen var psykisk syk allerede da han anskaffet våpnene. Da det ikke pr i dag er krav om legeerklæring ved søknad, kan derfor våpentillatelse ha blitt innvilget såfremt politiet ikke har hatt opplysninger som har gitt grunn til å betvile personens skikkethet. Det er imidlertid foreslått til ny våpenlov at det skal innføres krav om legeerklæring ved søknadstidspunktet. Tanken er at man slik blant annet skal kunne fange opp personer som av "særlige grunner" ikke skal inneha skytevåpen.

⁵⁶ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.3

⁵⁷ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt 3.4.2

⁵⁸ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.4

6.1.6 "Uskikket"

Våpenkortet skal tilbakekalles hvis personen er å anses uskikket til å inneha våpen. Med uskikket siktes til alle de forannevnte tilfellene; edruelighet, pålitelighet og særlige grunner. Det er tilstrekkelig at et av kravene ikke lengre er oppfylt for at personen er å anses som uskikket, og våpenkortet skal tilbakekalles.

6.2 Våpenloven § 10, annet ledd

Våpenkort kan⁵⁹ tilbakekalles også hvis innehaveren ikke lenger har behov⁶⁰ for eller annen rimelig grunn⁶¹ til å ha skytevåpen.

6.2.1 "Kan"

I motsetning til tilbakekall etter første ledd hvor våpenkort skal tilbakekalles når de personlige vilkår ikke lengre er oppfylt, kan våpenkort tilbakekalles når personens behov for å inneha våpen ikke er tilstede lenger.

Dette skillet viser at det ansees som mindre alvorlig at en person som ikke lengre har behov fortsatt inneha sine skytevåpen, enn dersom personen ikke lenger anses som skikket. Man antar at tryggheten i samfunnet i utgangspunktet ikke blir mere svekket av at disse personene fortsatt sitter som innehavere av skytevåpen. Dette da man ikke anser det som spesielt stor risiko for at disse personene skal bruke våpnene til å skade andre eller seg selv.

Det er foreslått i ny våpenlov at det også ved bortfalt behov "skal" tilbakekalles våpenkort.⁶² Bakgrunnen for dette er at man ikke ønsker mer våpen enn nødvendig ute blant folk. Dette har imidlertid blitt en del kritisert i høringsrunden, kanskje spesielt av skytterorganisasjonene.⁶³

6.2.2 "behov eller annen rimelig grunn"

Våpenloven setter som sagt krav til alle som skal eie og inneha våpen, disse kravene skal være oppfylt hele eierperioden. Til dette ligger også at kravet til behov for våpenet skal være

⁵⁹ Se oppgavens pkt. 6.2.1

⁶⁰ Se oppgavens pkt 6.2.2 og pkt.4

⁶¹ Se oppgavens pkt 6.2.2. og pkt.4

⁶² NOU 2011:19 pkt. 20.3, side 117

⁶³ Link til høringsuttalelsene tilknyttet ny våpenlov:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2012/ny-vapenlov/horingsuttalelser.html?id=679316>

oppfylt i hele eierperioden. Man vil imidlertid ikke være så restriktiv på tilbakekall der behovet kun er bortfalt for en periode.

Selv om personen hadde behov for våpen på ervervstidspunktet, kan dette behovet endre seg, eller falle bort senere. Enkelte av behovene vil imidlertid kunne være der konstant, eksempelvis våpen som erverves på grunnlag av affeksjon. Grunnen til at våpenet hadde affeksjonsverdi for personen, vil antakelig ikke endres senere. Det er videre viktig å bemerke at der personen har flere våpen, vil det kun være aktuelt å tilbakekalle de våpnene som behovet har falt bort for.

For andre former behov vil disse ofte kunne endres over tid. Dette kan eksempelvis være en person som på ervervstidspunktet var aktiv i pistolklubb og derfor fikk erverve våpen, men at aktiviteten senere opphører.

Politidirektoratet har også lagt vekt på at det spesielt for håndvåpen bør følges opp med tanke på fortsatt behov, og da spesielt førstegangserververe. Før håndvåpen kan erverves stilles det som utgangspunkt krav om at personen har hatt seks måneders aktivt medlemskap. Dersom aktiviteten bortfaller kort tid etter at våpenet er ervervet bør våpenkortet vurderes tilbakekalt.⁶⁴

I perioder av livet vil det imidlertid kunne være slik at det vil være vanskelig å opprettholde sitt behov til enhver tid. Man bør derfor bruke skjønn når det vurderes hvorvidt personens våpenkort bør tilbakekalles.⁶⁵ Personen selv eller noen i hans nære familie kan være alvorlig syke, eller det kan dreie seg om familieførøkning, husbygging eller lignende som gir liten tid til å drive med våpensporten. Det må vurderes i hvert enkelt tilfelle hvorvidt våpenkortet likevel bør tilbakekalles. Grunnen til at aktiviteten ikke opprettholdes må selvsagt ikke være forhold som gjør at personen ikke er i stand til å oppbevare og håndtere våpnene på en forsvarlig måte. Der dette skulle være tilfellet vil det uansett være grunnlag for tilbakekall.

Hvordan politiet skal kunne vurdere en persons aktivitet vil kunne føre til bevismessige problemer. Det kan vurderes hvorvidt man skal innhente dokumentasjon på fortsatt medlemskap i klubb. Dersom personen ikke har vært aktiv over noen år bør man be om en redegjørelse for hvorfor aktiviteten har opphørt, før man vurderer tilbakekall.

⁶⁴ Rundskriv 2009/009 pkt 3.8.5

⁶⁵ Rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.5

Det er ikke i dag noen fast rutine for politiet å ta en gjennomgang av våpenregisteret for å sjekke kontrollere hvorvidt den enkelte personen fortsatt har behov for våpen. Hvorvidt dette likevel gjøres i enkelte av landets politidistrikter er ikke kjent, men dette er vel lite sannsynlig. Det vil være et omfattende arbeid å gjøre dette, spesielt med tanke på manglende rutiner og retningslinjer fra sentralt hold. Hvordan saker om tilbakekall grunnet bortfalt behov oppstår vil derfor for en stor del bero på tilfeldigheter.

Neste spørsmål blir derfor hvorvidt man kan pålegge klubbene å fremme informasjon om for hvilke medlemmer som har avsluttet sin aktivitet. Dersom man kunne gjøre dette, ville man eksempelvis kunne kreve oversikt over hvilke personer som ikke hadde betalt kontingent de siste årene, og slik vite hvem som ikke lenger har behov for våpen. Politidirektoratet har uttalt om dette at man kan anmode om å få slik informasjon, men at denne anmodningen ikke kan ses på som et pålegg til klubbene om å gi slik informasjon⁶⁶. Klubbene vil altså ikke ha plikt til å fremme denne informasjonen. Politiet kan imidlertid til enhver tid kreve den enkelte våpeneier for slik informasjon. Som tidligere nevnt vil dette være upraktisk og veldig omfattende arbeid å finne fram til de som det skal etterspørres slik dokumentasjon fra. Det ville i praksis medføre en "vasking" av våpenregisteret hvor man må kontakte alle våpeneiere for å få slik dokumentasjon. Med det antallet våpeneiere vi har i Norge sier det seg selv hvor stort omfang en slik oppgave ville ha. Man kan derfor spørre seg om ikke klubbene burde være pålagt en plikt til å gi slik informasjon på forespørsel fra politiet. Klubbene sender uansett årlig ut krav om innbetaling av kontingent til sine medlemmer. De vil således lett ha tilgang til hvilke medlemmer som ikke lenger er aktive, ved at de ikke har betalt kontingenten over en angitt periode.

6.3 Våpenloven § 10, tredje ledd

Kongen kan fastsette regler om tilbakekall av våpenkort når innehaveren pga sykdom, alder eller lignende ikke lenger kan antas å være i stand til å sørge for en sikker oppbevaring eller bruk av våpen eller våpendeler.

⁶⁶ Rundskriv 2009/009 s. 44

6.3.1 Tilbakekall av andre helsemessige årsaker

Bestemmelsen er en forskriftshjemmel for å gi regler om tilbakekall ved sykdom, alder eller lignende der våpeninnehaveren ikke er i stand til å sørge for sikker oppbevaring eller bruk av våpenet. Slik regel er gitt i våpenforskriften § 102.

For tilbakekall etter våpenloven § 10, 3. ledd er det således et krav at eieren pga sykdom, alder eller lignende ikke lenger kan antas å være i stand til å sørge for en sikker oppbevaring eller bruk av våpen eller våpendeler. Dette ledd tar altså sikte på å fange opp de som ikke direkte faller inn under første og andre ledd. Det vil her være et krav at eier ikke kan sørge for at bruk eller oppbevaringen er forsvarlig. Eksempler kan tenkes å være en eldre person som foreksempel er blitt dement glemmer å ha våpnene forvarlig innelåst, eller en person pga alder er veldig skjelve på hånda og således ikke er trygg med våpnene.

Forskjellen mellom tilbakekall etter første ledd og tredje ledd er at man etter tredje ledd ikke vurderer personen til å være ikke-edruelig eller ha en vandel som tilsier at personen er uskikket. Det vil altså være personens helsesituasjon og alder som medfører tilbakekall.

Forskjellen mellom dette ledd og "særlige grunner" i første ledd er at man her vurderer helsesituasjonen slik at personen ikke kan sørge for forsvarlig bruk og oppbevaring, men at personen likevel er "skikket".

Våpenlovens § 10, 3. ledd er foreslått fjernet til ny våpenlov.⁶⁷ Dette da helse er foreslått som eget vilkår som må være oppfylt for at personer skal kunne inneha våpen. Det vil derfor ikke lengre være behov for hjemmelen i dette ledd.

6.4 Våpenloven § 10, fjerde ledd

Blir våpenkortet tilbakekalt etter første eller annet ledd, skal kortet og i tilfelle skytevåpenet straks innleveres til politimesteren. Denne kan beslutte at også våpendeler skal innleveres. Tilhører gjenstandene en annen enn innehaveren, skal de utleveres eieren, og eller avhendes. Har slik avhendelse ikke funnet sted innen 3 måneder fra tilbakekallingen til en som har tillatelse etter § 7, skal politimesteren selge gjenstandene for eiers regning. Hvis salget ikke skjer ved offentlig auksjon, skal gjenstandene så vidt mulig takseres på betryggende måte.

⁶⁷ NOU 2011:19 pkt. 20.3 side 117

6.4.1 Tilbakekalte våpen skal innleveres til politiet

Tilbakekalte våpen skal innleveres til politiet. Dersom vedkommende nekter å innlevere våpnene kan politiet sikte personen for å nekte å etterkomme politiets pålegg om å innlevere våpnene, og derfor benytte seg av straffeprosesslovens regler om ransaking.

Når våpnene er tilbakekalt etter våpenloven § 10, første ledd gjøres det i praksis ofte slik at politiet møter hos personen, overleverer varselet og pålegget om å levere våpnene, og samtidig innhenter våpnene. Dette vil ofte være det mest hensiktsmessige. Man kan spørre seg om det ville være forsvarlig av politiet å be personen selv møte hos politiet med våpnene. Når våpnene tilbakekalles fordi de personlige vilkårene ikke er oppfylt lengre bør man ikke legge pålegg en uskikket person å komme selv til politiet med våpnene. Det vil ikke være til samfunnets beste å ha en person som politiet anser som uskikket til å ha våpen å vandre gjennom en by med våpen på ryggen.

Dersom våpenet "Tilhører andre enn eieren" skal det tilbakeleveres til eieren. Det bør likevel undersøkes hvorfor vedkommende er i besittelse av våpnene. Dersom våpenet opplyses å være lånt bør det sjekkes hvorvidt utlån har skjedd på riktig måte. Enhver våpeneier er pliktig å påse at hans våpen ikke kommer i hende på uvedkommende. Dersom personen ikke har kontroll på sine våpen bør man derfor også vurdere om også tredjeperson har brutt våpenlovens bestemmelser. Det kan imidlertid også tenkes at politiet har gitt tillatelse til to personer i samme husstand å oppbevare våpen i samme våpenskap, og dette er grunnen til at personen hadde annen eiers våpen.

Når våpnene tilbakeleveres til den egentlige eieren, den som er registrert som eier av våpenet må man være varsomme slik at taushetsplikten overholdes.

Videre har loven gitt personen en frist på å avhende våpnene innen tre måneder. For vedkommende kan det være gunstig å forsøke å selge våpnene selv. Dette da det kan tenkes at personen selv kan få en bedre pris for våpnene eller at han ønsker noen i familien eller bekjente skal overta våpnene. Det vil også være gunstig for politiet at personen selv finner en kjøper, slik at politiet slipper å drive aktiv salgsvirksomhet.

Frist en til å selv selge våpnene er satt til tre måneder. Fristen gjelder fra vedtaksdato, eller eventuelt 3 måneder fra Politidirektoratets vedtak der saken har vært gjenstand for klagebehandling.

Dersom politiet selger våpnene må selgeren selv dekke utgiftene i forbindelse med salget. Dette vil i praksis medføre at gevinsten ved salget blir mindre da utgiftene politiet har hatt i forbindelse med salget trekkes fra den summen våpenet er solgt for.

Dersom salget ikke skjer ved offentlig auksjon, hvor prisen blir satt ved at høystbydende vinner, skal våpnene takseres på betryggende måte. Poenget her må være at personen skal kunne være trygg på at våpnene ikke blir stampet bort.

Det finnes ingen sentrale retningslinjer for hvordan salg av tilbakekalte våpen skal gjennomføres. Det vil derfor variere fra politidistrikt til politidistrikt hvordan de velger å gjennomføre oppgaven. Dette er en svakhet med dagens regelverk som nok har ført til store forskjeller mellom landets politidistrikter for hvordan de gjør dette.

I forbindelse med ny våpenlov er det foreslått endringer vedrørende dette slik at eier nå skal gis et år på å selge våpnene. Dersom våpnene ikke da er solgt vil politiet kunne destruere våpnene. Bakgrunnen for ønsket denne endringen er at våpenlovsutvalget ser på dagens ordning som belastende for politiet.⁶⁸

Det er vurdert slik at ett år er tilstrekkelig med tid til å selge våpnene. Dette vil også forenkle politiets oppgaver en del. Det er også et moment å tenke på at slik regelverket er utformet i dag, vil politiet drive aktiv salgsvirksomhet, og således konkurrere med de firmaene politiet har gitt bevilling til å drive med salg av våpen.

6.5 Våpenloven § 10, femte ledd

Politiet kan beslutte innlevering av våpen, våpendeler eller ammunisjon dersom det er gitt forhåndsvarsel om tilbakekall av våpenkort.

6.5.1 Krav om innlevering av våpen er betinget av utstedt forhåndsvarsel

Dette viser at våpnene ikke kan innhentes forvaltningsmessig uten at forhåndsvarsel gis.⁶⁹

Ved akuttsituasjoner der våpnene må innhentes straks, uten at det er tid til å fatte forhåndsvarsel må derfor dette gjøres med hjemmel i andre lovhjemler.

Det er også her foreslått endringer til ny våpenlov. For å styrke hjemmelen til å sikre skytevåpen før et eventuelt forhåndsvarsel er fattet har det nå blitt foreslått at det innføres

⁶⁸ NOU 2011:19 pkt. 20.3 side 118

⁶⁹ Se oppgavens pkt. 10.3.1

en hjemmel til å innhente våpen før forhåndsvarsel er fattet, der man antar at vilkårene for tilbakekall er tilstede. I følge det nye forslaget skal politiet gis en rett til å forvare våpenet i inntil to uker før forhåndsvarsel må gis.⁷⁰

Dersom dette forslaget blir gjennomført vil det gi politiet ro til å vurdere saken, samtidig som man har fratatt personen man frykter er uskikket våpnene slik at potensielt farlig person innehar våpen mens politiet driver med det formelle papirarbeidet.

6.6 Våpenloven § 10, sjette ledd

Under de vilkår som nevnt i første ledd, kan politimesteren beslutte at den som eier eller innehar skytevåpen som nevnt i §5 eller deler av slike våpen, skal innlevere disse. Med gjenstandene forholdes som bestemt i fjerde ledd.

6.6.1 Registreringsfrie våpen som kan tilbakekalles

Etter dette ledd kan man altså tilbakekalle enkelte våpen som ikke er registreringspliktige, og som således ikke er registrert med våpenkort. Dette er altså et unntak fra hovedregelen om at våpenet skal være registrert i våpenregisteret for at det skal kunne tilbakekalles med hjemmel i våpenloven § 10.

Unntaket er imidlertid begrenset til våpen som nevnt i våpenloven § 5:: apparater for slakting, signalpistoler og andre innretninger for signalgivning, rednings- og harpungeværer, deler av slike våpen og deres ammunisjon.

”forholdes som bestemt i 4. ledd” tilsier at også disse skal innleveres til politiet straks når våpenkort blir tilbakekalt.

6.6.2 Ikke registreringspliktige hagler

Ved en lovendring ble det innført registreringsplikt for hagler 1. oktober 1990. Hagler som var lovlig ervervet før dette er det fortsatt ikke registreringsplikt på.⁷¹

Dersom politiet sitter på opplysninger som tilsier at en person ikke er skikket til å være innehaver av våpen er innehaver av ei lovlig uregistrert hagle blir spørsmålet om denne kan tilbakekalles. Som man ser er ikke hagler omfattet av våpenloven § 5, og kan derfor om utgangspunkt ikke tilbakekalles.

⁷⁰ NOU 2011:19 pkt. 20.3 side 118

⁷¹ Se oppgavens pkt. 3.2.3

Tidligere var også hagler omfattet av våpenloven § 5 men det ble endret samtidig som registreringsplikten ble innført. Dette tyder på at det er et "hull" i lovgivningen, som i utgangspunktet gjør at uregistrerte hagler ikke kan tilbakekalles. Politidirektoratet har imidlertid i en e-post⁷² bekreftet at det for disse haglene følger "gammelt" regelverk slik at man praktiserer det som at de fortsatt var omfattet av våpenloven § 5. Man kan derfor altså også tilbakekalle hagler dersom personen ikke lenger oppfyller de personlige vilkår til å kunne inneha våpen. Et slikt syn må også være det mest rimelige da man bør ha mulighet til å frata hagler fra personer som vurderes som uskikket, som et ledd for å sørge for sikkerhet i samfunnet.

6.7 Våpenloven § 10, sjuende ledd

Blir våpenkort tilbakekalt etter første ledd eller skytevåpen eller våpendeler besluttet innlevert etter sjette ledd, kan politimesteren nedlegge forbud mot at vedkommende framtidig eier eller innehar skytevåpen, våpendeler eller ammunisjon som nevnt i § 5.

6.7.1 Forbud mot erverv av registreringsfrie våpen

Det vil i tråd med ordlyden kun være ved manglende skikketet man kan nedlegge forbud mot å inneha våpen som nevnt i § 5 i framtiden. Det ville selvsagt vært urimelig å sette forbud mot senere erverv av våpen der bakgrunnen for tilbakekall er manglende behov, da vedkommende senere kan få behov for våpen og kan dokumentere dette.

Selv om politiet ikke er kjent med at personen er i besittelse som angitt i våpenloven § 5 bør politiet likevel fatte vedtak om tilbakekall av disse, samt nedlegge forbud om å senere erverve slike våpen. Dette for det tilfellet at vedkommende senere innehar slike våpen. Han vil da ha overtrådt våpenlovgivningen og våpnene kan beslaglegges og inndras.⁷³

7.0. SØKNAD OM VÅPENTILLATELSE I ETTERKANT AV TILBAKEKALL

Det er ikke angitt noe tidsperspektiv i regelverket for hvor lenge et tilbakekalt våpenkort skal være tilbakekalt. Det er imidlertid på det rene at der våpenkort tilbakekalles skal disse våpnene selges slik at vedkommende ikke automatisk får en rett til fortsatt å inneha disse våpnene etter en tid.

⁷² e-post fra Politidirektoratet av 5. november 2012

⁷³ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 3.8.6

Dersom personen ønsker å få tillatelse til å inneha de tilbakekalte våpnene på nytt må han/hun søke om ervervstillatelse på nytt.

Person som har fått tilbakekalt sitt våpenkort kan når som helst søke om tillatelse på ny. Hvorvidt tillatelse da skal gis beror på en konkret vurdering. Sivilombudsmannen har kommet med kritikk over et vedtak hvor det var antydnet at personen ikke kunne søke på nytt før etter en angitt periode.⁷⁴ Selv om personen kan søke om tillatelse på ny når som helst er det imidlertid et poeng at tillatelse ikke bør gis før det har gått en tid som tilsvarer minst den karantenetid som er angitt i Politidirektoratets rundskriv før tillatelse gis. Det må således vurderes om det har gått tilstrekkelig tid fra det straffbare forholdet skjedde, eller om søknaden bør avslås da karantenetiden ikke er over.

Det kan nevnes at karantenetiden er satt til fem år der personen er straffet for legemsbeskadigelse eller legemsfornærmelse med skadefølge. Samme karantenetid er satt der personen har overtrådt våpenlovens sentrale bestemmelser, fremmet trusler eller lignende. Tyveri, bedrageri og innbrudd osv. bør føre til en karantenetid på minst to år.

Karantenetidene skal være veiledende. Det må derfor vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle hvorvidt karantenetiden skal være lengre. Dette kan være aktuelt der personen har ytterlige forhold på vandelen som tilsier at personen ikke bør få våpentillatelse.

Karantenetiden regnes fra det straffbare forholdet fant sted, og ikke fra saken er rettskraftig avgjort. Det gjøres oppmerksom på at man etter Politidirektoratets praksis ser bort ifra ren vandel i den perioden personen har sonet ubetinget fengselsstraff.⁷⁵

8. TILBAKEKALL AV EUROPEISK VÅPENPASS

Europeisk våpenpass er et pass der våpeneiere kan få innført opplysninger om sine registrerte våpen. Våpenpass kan utstedes til personer bosatt i Norge som har lovlige konkurranse- eller jaktvåpen.⁷⁶

Med et våpenpass skal det være lettere å reise over landegrenser med våpen.

Dersom personens våpenkort blir tilbakekalt blir våpenpasset automatisk ugyldig.⁷⁷ Selv om våpenpasset automatisk blir ugyldig, må også våpenpasset tilbakekalles sammen med

⁷⁴ Somb-2006-53 (2006 s 208)

⁷⁵ Rundskriv 2009/009 pkt. 3.4.1 side 18

⁷⁶ Våpenforskriften § 75, 1. ledd

våpenkortet. Dersom kun enkelte av eierens våpen blir tilbakekalt skal det aktuelle våpen bli strøket ut av våpenpasset.⁷⁸

9. HELSEPERSONELL, VARSLING OG TAUSHETSPLIKT

Helsepersonell er en viktig samarbeidspartner for politiet. Det er helsepersonell som sitter på den medisinske kompetansen, og det er også i hovedsak helsepersonell som kjenner til personer med sykdommer som tilsier at personen ikke bør ha våpen, for eksempel personer med alvorlige psykiske lidelser.

Helsepersonellets mulighet til å varsle er selvsagt sterkt begrenset av taushetsplikten.

Helsepersonelloven har regler om legers og annet helsepersonells taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Helsepersonell skal som hovedregel gjelder at opplysninger om personers helse eller andre personlige forhold de har fått vite om på grunn av sitt virke som helsepersonell ikke kommer uvedkommende til kunnskap⁷⁹. Personen selv kan imidlertid løse helsepersonellet fra taushetsplikten slik at opplysninger kan gis i tråd med fritaket.

I visse tilfeller kan det gjøres unntak fra taushetsplikten. Opplysninger kan gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre.⁸⁰ Opplysningene kan også gis videre etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er fastsatt eller forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde.⁸¹

I noen tilfeller kan helsepersonellet ha opplysningsplikt. Dersom vilkårene er tilstede for dette, kan opplysninger gis uten hinder av reglene om taushetsplikt.

Etter helsepersonellovens § 34 vil lege, psykolog og optiker ha meldeplikt til offentlige myndigheter dersom en pasient med førerkort for motorvogn eller sertifikat for luftfartsfortøy ikke ansees å oppfylle de helsemessige krav som stilles for førerkort og sertifikat. Plikten inntreder dersom det ikke antas at tilstanden er være kortvarig. Det finnes ikke en tilsvarende plikt for varsling angående personer som innehar våpen. Dette er imidlertid foreslått endret i ny våpenlov. Utvalget foreslår en endring i helsepersonelloven

⁷⁷ Våpenforskriften § 75, 3. ledd

⁷⁸ rundskrivet pkt 3.12.2

⁷⁹ Helsepersonelloven § 21

⁸⁰ Helsepersonelloven § 23 nr. 4

⁸¹ Helsepersonelloven § 23 nr. 6

§ 34, slik at lege, psykolog og optiker pålegges meldeplikt også dersom en pasient med våpenkort lider av tilstander som ikke anses forenlig med å inneha våpen.

Helsepersonell har videre plikt til å varsle politi dersom dette er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom, jf. helsepersonelloven § 31. Til forskjell for varslingsplikten i saker vedrørende førerkort er det her et vilkår at det er "nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom". Det er således svært begrenset når helsepersonellet har varslingsplikt slik regelverket er i dag.

Videre er det utarbeidet et rundskriv i samarbeid mellom politidirektoratet og sosial- og helsedirektoratet som omhandler helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke⁸². Av rundskrivet fremgår det at hensynet til å avverge en alvorlig skade på person eller eiendom går foran hensynet til den enkeltes krav på taushet i helsetjenesten. Helsepersonells taushetsplikt vil derfor ikke være til hinder for at politiet varsles for å sikre nødvendig oppfølging i disse situasjonene.

Antall tilbakekalte våpen kan også tyde på at det er relativt sjelden at politiet mottar melding fra helsepersonell om personer som ikke bør kunne inneha skytevåpen. Dette er nok også erfart i politidistriktene. Årsaken til at politiet sjelden får slik melding kan være flere. Det foreligger som nevnt ingen plikt til varsle såfremt det ikke er en "nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom". Plikten trer altså inn først når det er en potensielt farlig "akuttsituasjon".

Antakelig vil også helsepersonell vegre seg for å varsle i frykt for å bryte taushetsplikten. Videre sitter ikke disse på informasjon om hvilke personer som innehar skytevåpen. Det vil således være vanskelig å vite i hvilke tilfeller man skal varsle. For lite kunnskap om våpenlovgivningen og reglene om tilbakekall kan være andre årsaker til at det sjelden varsles.

Helsedirektoratet og Politidirektoratet har utarbeidet et rundskriv⁸³ om den de oppgaver og samarbeid mellom etatene som er nødvendig for å ivareta psykisk syke og samfunnet rundt. Her er det tilegnet en egen del vedrørende helsepersonells opplysningsrett og opplysningsplikt ovenfor politiet. Dersom helsepersonellet mener at den psykisk sykes

⁸² RPOD-2012-7 Helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke - oppgaver og samarbeid

⁸³ Politidirektoratets rundskriv 2012/7

tilstand utgjør en risiko for at han vil bruke sine våpen til å skade seg selv eller andre vil det foreligge opplysningsplikt til politiet.⁸⁴

DEL 2 : SAKSBEHANDLINGSREGLER

10.1 Generelt om politiet som forvaltningsorgan

Tilbakekall av våpenkort er en av politiets forvaltningsoppgaver og forvaltningsvedtak. Til dette ligger det at forvaltningslovens saksbehandlingsregler skal følges når vedtak om tilbakekall vurderes og fattes.⁸⁵ Politiet kan ikke fravike lovens saksbehandlingsregler til skade for sakens parten uten hjemmel i lov eller forskrift.⁸⁶

Saksbehandlingsreglene gir bestemmelser om hvordan myndighetene må gå frem når det skal treffes avgjørelser. Dersom saksbehandlingsreglene ikke følges kan det medføre at et vedtak blir ugyldig.

I det følgende vil vi konsentrere oss om de saksbehandlingsregler som er direkte knyttet til hvert vedtak.

10.2 Enkeltvedtak.

Vedtaket om tilbakekall av våpenkort gjelder en bestemt person eller lag. Tilbakekall av våpenkort er således et enkeltvedtak jf. forvaltningsloven § 2 b). Mer om vedtaket følger nedenfor i pkt. 10.4.

10.3.1 Varsel

Vedkommende som det er startet sak om tilbakekall av våpenkort mot skal gis mulighet til å legge fram sine argumenter. Det samme gjelder å kunne fremlegge den dokumentasjon vedkommende mener er av relevans for saken. For mange våpeneiere er deres mulighet til å eie våpen viktig for deres livskvalitet da muligheten for eksempel trening og jakt med våpen er en stor del av deres liv. Det er derfor viktig at vedkommende får kjennskap til at våpenkortet vurderes tilbakekalt og årsaken til dette. I enkelte tilfeller vil også personen

⁸⁴ Politidirektoratets rundskriv 2012/7, 4.4 pkt. 2.

⁸⁵ *Politidirektoratets rundskriv pkt 3.8.6*

⁸⁶ forvaltningsloven § 1

kunne fremlegge dokumentasjon som tilsier at våpenkortet ikke bør tilbakekalles.

Vedkommende det er startet sak mot skal derfor som hovedregel varsles før vedtak fattes.⁸⁷

Varselet bør gis så tidlig at vedkommende har tilstrekkelig med tid til å komme med tilsvar. Dette kan også ses i sammenheng med forvaltningens plikt til å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak fattes⁸⁸. Varselet skal angi hvilken frist det er satt til uttalelse. Hvilken frist som settes vil komme an på sakens kompleksitet og hvor mye den haster. I saker om tilbakekall av våpenkort settes fristen ofte til 14 dager.

Varselet skal som hovedregel være skriftlig⁸⁹, og inneholde opplysninger om hva saken gjelder. Det bør derfor angi årsaken til hvorfor våpenkortet vurderes tilbakekalt, og etter hvilket grunnlag man vurderer våpenkortet tilbakekalt. Dette må ses i sammenheng med forvaltningens veiledningsplikt,⁹⁰ samt at varselet skal "*...gjøre greie for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at parten på forsvarlig måte kan vareta sitt tarv.*".⁹¹

10.3.2 unntak fra varslingsplikten

Forvaltningsloven § 16, siste ledd gir visse unntak fra plikten til å gi forhåndsvarsel. Varsling kan unnlates dersom varsling "*..ikke er praktisk mulig eller vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres*".⁹²

Praktiske eksempler på at varsel ikke er praktisk mulig å gjennomføre kan være varsling av senile/demente. Selv om de mottar varsel kan det være at de hverken vil lese dette, eller forstå betydningen av det. Ofte vil disse ha oppnevnt hjelpeverger, og da må det vurderes hvorvidt det er tilstrekkelig at disse har åpnet personens post og således blitt varslet.

Videre kan varsling unnlates dersom parten ikke har kjent adresse og at det vil kreve urimelig med tid og arbeid å etterspore personen i forhold til varselets betydning for personen.

⁸⁷ forvaltningsloven § 16, 1. ledd.

⁸⁸ forvaltningsloven § 17

⁸⁹ Forvaltningsloven § 16, 2. ledd, 2. punktum

⁹⁰ Forvaltningsloven § 11

⁹¹ Forvaltningsloven § 16, 2. ledd

⁹² Forvaltningsloven § 16, 3. ledd bokstav a.

⁹³ Dette unntaket vil ofte være uten stor praktisk betydning i forbindelse med politiets behandling av tilbakekall. Personen vil alltid være registrert i våpenregisteret med adresse. Våpeneiere er pliktig til å varsle dersom de flytter, da politiet skal kunne kontrollere de registrerte våpnene til enhver tid. Skulle vedkommende likevel være flyttet fra denne adressen har politiet en rekke systemer der vedkommende kan søkes etter i, uten at det kreves spesielt mye tid å gjøre dette. Det vil også være en årsak til at man har startet sak om tilbakekall. I forbindelse med straffesaker vil man registrere personens adresse, og dersom man mottar melding fra pårørende vil man også anta å ha fått oppgitt en adresse. Dersom man likevel ikke skulle klare å oppnå kontakt med personen må man kunne anta at varsling kan unnlates.

En tredje type av tilfelle hvor varsling kan unnlates, er når parten allerede har fått kjennskap til at vedtak skal treffes, har hatt anledning til å uttale seg, eller at varsel må være åpenbart unødvendig.⁹⁴

Det er viktig å merke seg at unntakene fra å varsle er nettopp unntaksbestemmelser. Man bør derfor strekke seg langt for å varsle, selv om man i teorien kan argumentere for å unnlate å gi varsel.

10.4 Vedtaket

Vedtaket skal være skriftlig.⁹⁵ Videre skal vedtaket begrunnes samtidig med at vedtaket treffes.⁹⁶ Begrunnelsen skal vise de regler vedtaket bygger på, med mindre man med sikkerhet kan gå ut fra at vedkommende kjenner til dem.⁹⁷ Dette gjelder både lover, forskrifter rundskriv osv.

Videre skal begrunnelsen nevne hvilke faktiske forhold vedtaket bygger på, eller det må henvises til en tidligere fremstilling av begrunnelsen.⁹⁸

⁹³ Forvaltningsloven § 16, 3. ledd bokstav b

⁹⁴ Forvaltningsloven § 16, 3. ledd bokstav 2

⁹⁵ Forvaltningsloven § 23

⁹⁶ Forvaltningsloven § 24, første ledd.

⁹⁷ Forvaltningsloven § 25 første ledd

⁹⁸ Forvaltningsloven § 25 annet ledd

Politiet må underrette vedkommende part om vedtaket så snart som mulig.⁹⁹ I underretningen skal det videre gis opplysninger om vedkommendes rett til å klage på vedtaket, klagefrist, klageinstans og fremgangsmåte for klage. I tillegg skal det orienteres om retten til å se sakens dokumenter.¹⁰⁰

10.5.1 Innsynsrett

Vedkommende som får sitt våpenkort tilbakekalt har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, med de unntak som følger av forvaltningsloven § 18 og § 19.¹⁰¹ Retten til innsyn gjelder både før og etter at det er truffet vedtak, og gjelder som utgangspunkt alle sakens dokumenter. Også de dokumenter vedkommende selv har sendt inn.

For saker om tilbakekall av våpenkort vil ofte straffesak være bakgrunnen for at det er startet sak. I realiteten vil det da være snakk om to saker, en forvaltningssak og en straffesak. Den saken som det gis innsyn i er da forvaltningssaken. Man skal jo som nevnt grunngi vedtaket, og der vil man da komme inn på hva bakgrunnen for saken er, eksempelvis at personen er anmeldt for vold mot nærstående. Man kan likevel ikke gi innsyn i straffesaken, men en underretning bør være tilstrekkelig. Dersom personen likevel ønsker innsyn i straffesaken, er ikke det opplysninger politiets forvaltningsavdeling vil kunne gi, men personen bør settes i kontakt med den ansvarlige for straffesaken.

10.5.2 Unntak fra innsynsretten

Innsynsretten er betinget av at ingen av unntakelsesreglene i § 19 får anvendelse. De fleste unntakene i § 19 har sin bakgrunn i at reglene om innsyn ikke gjør generelt unntak for opplysninger som er underlagt taushetsplikt.

Forvaltningsloven § 18 a unntar visse dokumenter som utarbeides for den interne saksforberedelsen. Videre følger det av forvaltningsloven § 18 b at det også kan gjøres unntak for visse dokumenter som kommer utenfra i anledning saksforberedelsen, men bare når det er nødvendig for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser.

Selv om et dokument kan unntas fra innsynsrett etter § 18 a og b, har parten etter § 18 c rett til å gjøre seg kjent med de deler av internt dokument som inneholder faktiske opplysninger

⁹⁹ Forvaltningsloven § 27 første ledd

¹⁰⁰ Forvaltningsloven § 27 tredje ledd

¹⁰¹ Forvaltningsloven § 18, første ledd.

av relevans for vedtaket, eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum. Typisk eksempler på dette kan være innsyn i politiets logg. Dersom vedtaket også bygger på opplysninger i politiets logg vil man ikke kunne gi innsyn i denne. Man må likevel kunne gå ut fra at vedkommende har rett til et sammendrag av de opplysningene i politiets logg som er av relevans for saken.

I forvaltningsloven § 18 c siste punktum er det bestemt at parten ikke har krav på å se faktiske opplysninger som er uten betydning for avgjørelsen.

Videre følger det av forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav a kan gjøres unntak for opplysninger som er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller nasjonale forsvars- eller sikkerhetsinteresser. Etter § 19 første ledd bokstav b er visse drifts- og forretningshemmeligheter unntatt.

Unntak av mer relevant art for vår type sak er forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav c som gir adgang til å unnta opplysninger som det av hensyn til partens helse eller hans forhold til personer som står han nær, må anses som utilrådelig at han får kjennskap til. Typisk eksempel på dette kan være en nær familiemedlem som kontakter politiet med bekymring om vedkommendes alkoholforbruk, og at personen frykter at personens alkoholkonsum er uforenlig med det å kunne inneha våpen. Ofte frykter personen at hans kontakt med politiet vil kunne ødelegge i forholdet mellom han og den nærstående. Det vil da kunne avveies hvorvidt innsyn i de aktuelle opplysninger skal unntas.

Hva som er utilrådelig å la vedkommende må avgjøres etter skjønn. Det er imidlertid snakk om en unntaksregel, og den bør brukes med omhu. Selv om opplysningene kommer fra nærstående kan de være uriktige, og det kan være viktig at vedkommende selv får gi sin side av saken. Videre kan det være at forholdet mellom personene allerede er så dårlig, at det ikke gjør noe fra eller til om opplysningene blir kjent.

I tillegg kan følger det av forvaltningsloven § 19 annet ledd personen bare har krav på opplysninger av vesentlig betydning for ham dersom dokumentet gjelder en annen persons helseforhold eller andre forhold som av særlige grunner ikke bør gis videre.

11. KLAGEBEHANDLING

11.1 Klage over vedtak om tilbakekall av våpenkort

Den som har fått sitt våpenkort tilbakekalt kan klage på vedtaket.¹⁰² Klagen skal fremsettes til det politidistrikt som har fattet vedtaket.¹⁰³ Klageinstansen er det nærmeste overordnede forvaltningsorganet. For politiets behandling av tilbakekall av våpenkort vil klageinstansen således være Politidirektoratet.¹⁰⁴

Klagen skal nevne det vedtak det klages over, og hvilken endring som ønskes.¹⁰⁵

Videre følger det av forvaltningsloven § 32, 2. ledd at klagen bør nevne begrunnelsen for klagen. Det er imidlertid ikke et krav om at klagen begrunnes, da det bare heter at det bør gjøres. Det er videre ikke et krav om at klagen er utformet med ordlyden "klage", men det bør fremkomme at man ønsker vedtaket overprøvd. Det kan hende at politiet er i tvil om hvorvidt tilbakemeldingen er ment som en klage, eller om det nettopp er ment som en tilbakemelding. Dersom dette skulle være tilfellet må vedkommende kontaktes slik at man får brakt på det rene hvorvidt det dreier seg om en klage over vedtak.

Videre må klagen fremsettes innen den fastsatte fristen. Klagefristen er 3 uker fra det tidspunktet vedkommende ble underrettet om vedtaket.¹⁰⁶

11.2 Politidistriktets behandling av klagesak

Vedkommende som ønsker å klage på vedtak om tilbakekall av våpenkort må sende det via det politidistriktet som har fattet vedtaket. Slik blir politidistriktet kjent med klagen, og får utføre det forarbeid som de er pålagt i forbindelse med klagesak.

Politidistriktet kan i forbindelse med klagebehandlingen omgjøre eget vedtak. Det er imidlertid satt om at de må finne klagen begrunnet for at de kan omgjøre eget vedtak.¹⁰⁷ Det nye vedtaket skal begrunnes, og vedkommende underrettes snarest. Det vil for det tilfelle at vedtaket endres hos politidistriktet ikke være krav om at saken videresendes til

¹⁰² Forvaltningsloven § 28, 2. ledd

¹⁰³ Forvaltningsloven § 32 a)

¹⁰⁴ Våpenforskriften § 99

¹⁰⁵ Forvaltningsloven § 32

¹⁰⁶ Forvaltningsloven § 29

¹⁰⁷ Forvaltningsloven § 33, 2. ledd

Politidirektoratet. Det vil det jo heller ikke være noe poeng med da vedkommende har fått endres vedtaket i tråd med klagen. Klagesaken vil dermed regnes som avsluttet.

Dersom betingelsene¹⁰⁸ for å kunne klage ikke er tilstede skal politidistriktet avvise klagen.¹⁰⁹ Dette kan for eksempel være dersom klagefristen er utløpt. Dersom klage avvises regnes også avvisningen som et enkeltvedtak og kan således påklages.

Dersom vilkårene for å behandle klagen er tilstede, men politidistriktet ikke finner å kunne omgjøre eget vedtak skal saken sendes til Politidirektoratet for klagebehandling. Klagen skal videresendes så snart politidistriktet har gjort sin forberedende saksbehandling, og saken skal sendes komplett til Politidirektoratet. Politidirektoratet har i sitt rundskriv opplyst hvilke dokumenter som skal medfølge klagesak.¹¹⁰

Politidistriktet kan på eget initiativ vedlegge en uttalelse som redegjør for deres syn på saken. Politidirektoratet kan også be om å få en slik redegjørelse dersom politidistriktet har utferdiget en slik . Kopi av denne redegjørelsen skal normalt også sendes til vedkommende part som klager over vedtaket.

11.3. Politidirektoratet og klagebehandling

Politidirektoratet er et direktorat underlagt justis- og politidepartementet. Politidirektoratet har ansvar for en stor del av den virksomhet som drives i landets politidistrikter, deriblant de forvaltningsmessige oppgavene. Politidirektoratet har flere oppgaver, hvor en av disse er behandling av klagesaker.

Når Politidirektoratet mottar klage vil de først vurdere om klagen skal behandles. I følge forvaltningsloven § 34 første ledd skal klageinstansen avvise saken, hvis betingelsene for å behandle saken ikke foreligger. Selv om politidistriktet er kommet til at saken kan fremmes, er dermed ikke Politidirektoratet ikke bundet av det. Politidirektoratet skal selv bedømme om vedtaket som kan være gjenstand for klagebehandling, om klageren har klagerett, om fristen er overholdt og så videre. Dersom klagefristen er oversittet, men klager har kommet med en begrunnelse for dette, kan det tenkes at politidistriktet likevel har godtatt at klagen

¹⁰⁸ Se oppgavens pkt. 11.1

¹⁰⁹ Forvaltningsloven § 33, 2. ledd siste punktum

¹¹⁰ Politidirektoratets rundskriv 2009/009 pkt. 9

kan fremmes. Politidirektoratet kan vurdere saken annerledes, og er ikke bundet av politidistriktets avgjørelse om at klagen skal behandles.

Når klagen ikke blir avvist har vedkommende krav på ny avgjørelse i saken. Klagen gir likevel selvsagt ikke automatisk en rett til å få omgjort vedtaket i klagers favør.

Politidirektoratet kan etter å ha vurdert saken finne at politidistriktets vedtak var riktig, og derfor ikke gi medhold i klagen. Videre kan Politidirektoratet velge å treffe nytt vedtak i saken eller oppheve vedtaket og returnere saken til politidistriktet for ny behandling.¹¹¹

11.4. Sivilombudsmannen og klagebehandling

Dersom vedkommende ikke får medhold hos Politidirektoratet kan saken klages inn for sivilombudsmannen. Sivilombudsmannen skal sikre at det i den offentlige forvaltning ikke utøves urett mot den enkelte borger.¹¹²

Det er begrenset hva slags saker sivilombudsmannen kan behandle. Han kan bare gripe inn overfor feil og forsømmelser mv. som rammer personer eller grupper av personer og skal ikke føre alminnelig kontroll med tjenestemennene.

Sivilombudsmannen kan ta opp saker enten etter klage fra den som føler seg utsatt for urettmessig behandlet, eller av eget tiltak. Vedkommende som føler seg utsatt for urett kan altså klage til Sivilombudsmannen, men det er imidlertid forutsatt at klagemuligheten til Politidirektoratet benyttes først.¹¹³

Sivilombudsmannen kan ikke treffe bindende vedtak. Han kan imidlertid kreve å få opplysninger, undersøke sakene og deretter uttale sin mening om forhold som faller innenfor virkeområdet. Han kan komme med uttalelser om gyldighetsspørsmålet, men også vurdere og kommentere en skjønnsmessig vurdering som synes urimelig. Videre kan han også vurdere andre forhold som synes i strid med god forvaltningspraksis.

Sivilombudsmannen kan som sagt ikke treffe bindende vedtak. Selv om Sivilombudsmannen bare kan uttale sin mening er det kjent at forvaltningsorganene for en stor del retter seg etter det syn Sivilombudsmannen gir uttrykk for.

¹¹¹ Forvaltningsloven § 32, 4. ledd

¹¹² Sivilombudsmannsloven § 3

¹¹³ ombudsmannsloven § 3

Dersom Sivilombudsmannen påpeker feil i forbindelse med et fattet vedtak om tilbakekall av våpenkort vil dette etter all sannsynlighet medføre at politiet vil ta opp saken på ny, og rette opp de feil som er gjort.

11.4 Domstolene og prøving av vedtak

Vedkommende som har fått sitt våpenkort tilbakekalt kan også rette sak for domstolene. En slik løsning er imidlertid kostbart, og det vil derfor være gunstig for vedkommende å prøve sin sak for Politidirektoratet og eventuelt Sivilombudsmannen før man velger å gå til domstolene.

Domstolene kan vurdere om vedtaket er basert på et holdbart faktum og om saksbehandlingen har skjedd på rett måte. De kan også vurdere hvorvidt politiet har brukt skjønn på en rimelig måte. Dersom vedtaket har slike feil kan domstolene kjenne vedtaket ugyldig.¹¹⁴

Ved søk i lovdata finner man svært få domsavgjørelser hvor våpenloven § 10 er omhandlet. De avgjørelsene som finnes er der våpenloven § 10 nevnt i forbindelse med straffesak, og ikke forvaltningsak. Dette viser at det er få saker som rettes for domstolene innenfor dette området.

12. AVSLUTNING

Inntrykkene mine er mange etter å ha jobbet med denne oppgaven. Det er mange våpeneiere og våpen i Norge. Etter alt og dømme synes kontrollen med disse vært for dårlig over det ganske land. Dette inntrykket synes også å ha støtte i både 22. juli kommisjonen og våpenlovsutvalget.

Rutinene for oppfølging av våpeneiere skal forbedres, og det kan virke som at det også er et stort behov for en slik forbedring. Det burde vært laget en bruksplan som var felles for hele landet slik at regelverket ble praktisert likt, og man ville unngå tvil om hvordan den enkelte sak skal håndteres.

¹¹⁴ <http://www.domstol.no/Om-domstolene/Domstolenes-uavhengighet/>

Hvorvidt en persons våpenkort skal tilbakekalles beror ofte på en stor grad av skjønn. Hvert enkelt tilfelle må vurderes for seg selv, og det er ikke sjelden at det er flere omstendigheter som fører til tilbakekall av våpenkort. Det vil derfor ikke være mulig å gi et fasitsvar på hvor grensen for tilbakekall av våpenkort går. Denne oppgaven vil derfor ikke konkludere med et konkret svar på dette, men det har underveis i oppgaven blitt gitt en antydning på hva som skal til for at tilbakekall av våpenkort skal og bør vurderes.

Det bør etter mitt syn være en selvfølge at politiet har en streng kontroll på våpeninnehavere. Man leser daglig i media om alvorlige hendelser som drap og trusler om drap. Politiet bør ikke legge til rette for at uskikkede har våpen tilgjengelig. Dette kan man i verste fall si gjøres dersom politiet forsømmer sin oppgave med at våpen ikke fratas personer som ikke oppfyller de personlige krav for å inneha våpen.

Til tross for at våpenloven stiller strenge regler til skikkethet hos våpeneiere, bør man huske på at våpeneiere flest er skikkelige folk, som ønsker å drive sin hobby. Reglene om tilbakekall skal derimot luke ut den lille delen av våpeneierne som ikke oppfyller våpenlovens strenge krav til å inneha skytevåpen. Personer som ikke følger det regelverk som er satt, og således kan utgjøre en risiko for andre og seg selv.

Det er et stort og viktig arbeide som er ilagt politiet med å føre kontroll med de våpen som finnes innenfor landets grenser. Dersom forvaltningshjemlene brukes som de skal, gir de en stor mulighet til å forebygge straffbare hendelser knyttet til blant annet vold og trusler om vold.

Temaet er viktig og svært aktuelt, Tanken er at denne avhandlingen skulle belyse nettopp dette.

13. Kilde og litteraturliste

Lover:

Lov 1961-06-09 nr. 1: Lov om skytevåpen og ammunisjon m.v. (våpenloven).

Lov 1967-02-10 nr 00: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).

Lov 1995-08-04-53 lov om politiet (politiloven)

Lov 1999-07-02-64 Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven)

LOV-1962-06-22-8 Lov om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (sivilombudsmannsloven)

Forskrifter:

FOR 2006-12-15 nr 1456: Forskrift til forvaltningsloven (forvaltningsforskriften).

FOR 2009-06-25 nr 904: Forskrift om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon mv. (våpenforskriften).

Rundskriv:

Politidirektoratets rundskriv 2009/009 av 1. juli 2009

Rundskriv fra Politidirektoratet og Helsedirektoratet 2012/007 av 15. mai 2012

Avgjørelser:

Somb-2006-53 (2006 s 208)

Offentlige dokumenter:

Norges offentlige utredninger 2011:19 Ny våpenlov

Norges offentlige utredninger 2012:14 Rapport fra 22. juli kommisjonen

Litteratur

Ragnar. L Auglend, Henry John Mæland od Knut Røsandhaug: *Politirett*, 2. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS 2004

Nettadresser pr 13/12-2012:

<http://www.domstol.no/Om-domstolene/Domstolenes-uavhengighet/>

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2012/ny-vapenlov/horingsuttalelser.html?id=679316>

Annet: e-post fra Politidirektoratet av 5. november 2012